

Dialogduksseminarier - en metod för reflektion och introduktion till högre studier

Leif Handberg, Björn Hedin
KTH/CSC/Medieteknik och interaktionsdesign

Sammanfattning — På medieteknikprogrammet vid KTH har vi under tolv års tid genomfört dialogduksseminarier som ett av de första momenten som nya studenter på programmet möter. Metoden går ut på att studenterna i mindre grupper diskuterar frågor rörande sina framtida studier. Frågorna är huvudsakligen av reflektiv karaktär och tar upp ämnen såsom ansvarsfördelningen mellan universitet, kamrater och sig själv, det egentliga syftet med högre studier, och hur man vid examen skulle vilja kunna se tillbaka på sina studier på KTH. Frågorna finns på ett tryckt ark i 70x100-format, och de gemensamma svaren dokumenteras på samma ark. I denna artikel presenterar vi mer ingående den bakomliggande pedagogiska idén, de frågor som diskuteras på dialogduken, de svar som studenter brukar ge på frågorna och våra sammantagna erfarenheter av att ha genomfört seminarierna med tolv årskullar studenter. Vi argumenterar för att dialogduksseminarier är en effektiv och resurssnål metod för att introducera och reflektera kring högre studier och att denna metod är generellt tillämpbar på alla typer av högre utbildning.

Index Terms — Reflektion, introduktion till högre studier

I. INTRODUKTION

CIVILINGENJÖRSPROGRAMMET i Medieteknik på KTH startade 1999. Som ett litet utbildningsprogram med från början 30 utbildningsplatser (60 från år 2000) fanns det stora möjligheter att pröva nya saker inom utbildningen. En tidig tanke var att inte bara tillhandahålla en mängd kurser, utan även strukturellt möjliggöra för studenterna att reflektera över sina studier i ett meta-perspektiv. Denna tanke var dels sprungen ur egna erfarenheter av att studera på olika utbildningsprogram på KTH där kursernas sammanhang sällan framgick, men även ur mer teoretiska resonemang [1-2]. En första ansats var att använda elektroniska portföljer, där tanken var att studenterna skulle dokumentera inte bara sitt lärande utan även reflektera över sin läroprocess.

Det fungerade dock inte särskilt väl. Det fanns inga riktigt bra portföljverktyg så studenterna dokumenterade istället sitt lärande som webbsidor, och lade då ofta den mesta energin på utseendet istället för på innehåll och struktur. Vi insåg att studenterna inte förstod *varför* de skulle reflektera!

Genom KTHs engagemang i WGLN (Wallenberg Global Learning Network) fick vi möjlighet att genomföra projektet "Folio Thinking", med partners från Stanford och Uppsala Universitet, och fokus för KTHs del var just studenters reflektion [3].

En projektgrupp formerades. I gruppen ingick lärare,

forskare, studenter och några externa deltagare med erfarenhet av förändringsprojekt. Via kontakter fick vi kännedom om dialogduksmetoden, som framgångsrikt hade tillämpats vid projekt med attitydförändringar i stora organisationer.

Vi insåg att metoden med fördel skulle kunna användas för vårt syfte och tog fram en version som framgångsrikt infördes och fortfarande tillämpas.

II. DESIGN AV DIALOGDUKSSEMINARIER

En dialogduk är ett tryckt ark med frågor att diskutera, och en formgivning som passar en grupp personer som sitter runt ett bord, i vårt fall en grupp nyantagna studenter. Seminariet genomförs med fördel under någon av de allra första dagarna för de nya studenterna, innan de har hunnit bli alltför påverkade av den nya situationen.

De första omgångarna genomfördes dialogduksseminariet som en heldagsaktivitet, men det visade sig vara lite för lång tid samtidigt som det kunde bli problem med gruppindelning, introduktion mm om studenter inte kom i tid.

De lärdomar vi dragit efter flera års användning och den praxis som därmed vuxit fram kan sammanfattas som följer: Det är först och främst viktigt att alla är närvarande och kommer i tid. Innan dialogduksseminariet har vi därför numera en föreläsning, så att alla skall vara på plats. Studenterna har i schemat fått veta att dialogduks-seminariet tar fyra timmar att genomföra och att det serveras en lunchsmörgås under tiden. Efter dialogduksseminariet är det schemalagt ytterligare en föreläsning, så att ingen frestas att snabba på för att kunna sluta tidigare.

Dialogduksseminariet genomförs helst i ett stort rum med plats för alla, eller möjligen i flera angränsande rum. I rummen är det förberett på så sätt att bord är uppställda med plats för 5-6 deltagare vid varje bord. Studenterna skall helst placeras ut slumpvis, och om möjligt skall det undvikas enkönade bord.

Dialogduken ligger till en början uppochnervänd och när alla är på plats sker en snabb genomgång där ett antal punkter går igenom

- Det poängteras att dialogduksseminariet inte är en tävling. Den grupp "vinner" som har bästa diskussionen!
- Grupperna får själva bestämma när de tar rast.
- Grupperna förvarnas om att lärare kommer att gå runt under seminariet och ibland titta in i diskussionerna.
- Dialogduken är även avsedd som gruppens anteckningspapper, inga andra hjälpmedel än en penna behövs.

- Grupperna blir också uppmanade att kalla till sig en lärare om de undrar över något.

Lärare skall vara så lite delaktiga som möjligt i själva diskussionerna. Många studenter som kommer direkt från gymnasiet har en benägenhet att försöka avkoda vad som skall sägas för att läraren skall bli nöjd, istället för att bygga en bra diskussion inom gruppen.

Dialogduken i sig är självinstruerande. De olika frågeställningarna är placerade längs respektive kant på duken, och är alltså riktade åt olika håll. Den som sitter närmast rutan med texten "Börja här" läser den första frågan, och sedan läses de olika frågorna i tur och ordning av den som sitter närmast respektive fråga. Detta gör med automatik att alla dras med och tar del i det gemensamma ansvaret med seminariet.

Dialogduken har med smärre modifieringar, som ändringar i ordningsföljden på några av frågorna och lätt förändrad typografi, bibehållit sitt utseende och innehåll.

För närvarande innehåller dialogduken 10 frågor, varav 8 är placerade på själva duken och 2 på separata ark. Den ena av frågorna på separat ark är en citat-övning där studenterna skall reflektera och diskutera olika citat kring högre utbildning, och det andra en uppgift som fylls med något aktuellt innehåll. I övrigt behandlar frågorna saker som¹:

- Vad är målet med högre utbildning: för individen, för skolan, för samhället?
- Vad skiljer högre utbildning (universitet/högskola) från utbildning i tidigare delar av utbildnings-systemet?
- Reflektion kring begrepp med relevans för högre utbildning.
- En processfråga. Stanna upp och fundera på hur er process ser ut, är alla med? Denna fråga brukar få de pratsamma att dämpa sig och de blyga att ta för sig lite mer, eller snarare de uppmuntras av de andra.
- Gör en metafor! Grupperna uppmanas att gå ut och skapa en metafor för "kunskapsutveckling". Att själv skapa en metafor är ett bra sätt att visualisera sina tankar.
- Högre utbildning: är det en del av livet eller en transportsträcka fram till att livet börjar.

Avslutningsvis kommer en fråga om hur dagen och seminariet har varit, vad som var särskilt bra och om det finns saker att förbättra eller diskussionsämnen som borde vara med.

III. RESULTAT

Dialogduksseminariet har genomförts på civilingenjörsprogrammet i Medieteknik på KTH sedan 2002 även senare används på en del andra program. Dialogduks-seminariet ingår som ett moment i Introduktionskursen till Medieteknik. Denna avslutas med en obligatorisk inlämningsuppgift i form av en kursreflektion där ofta dialogduksseminariet finns omnämnd. Nedan några kommentarer:

- "Vaket av KTH att få sina studenter att stanna upp och tänka till!"
- "Dialogduksseminariet var väldigt roligt, givande och inspirerande! Uppskattades starkt, Än så länge den

bästa schemalagda aktiviteten i skolan.

- "Dialogduksseminariet var en bra grej för att se den nya studiesituationen objektivt, fortsatt med det!"

Bland kommentarerna till frågan om hur dagen har varit, som studenterna svarar på som sista fråga på själva dialogduksseminariet, är de flesta överlag positiva och nöjda med diskussionerna man haft. Vissa tycker att frågeställningarna har varit överlappande, vilket stämmer i den meningen att frågorna behandlar samma sak fast ur lite olika vinklar, och det ibland mera är studenternas svar som kommer in i samma tankebanor. Ibland föreslås nya saker att diskutera, exempelvis studieteknik, vilket kommer att tas hänsyn till vid kommande utgåvor av dialogduken.

IV. DISKUSSION

Dialogduksseminariet har visat sig vara ett bra sätt att få studenter att utveckla sin attityd till högre utbildning. Formatet är mycket resurseffektivt, och kräver i princip bara en lärare, en lokal, upptryckta dialogdukar och fyra timmar till förfogande.

Bland erfarenheterna som dragits är:

- Studenterna får andra perspektiv på studierna genom att diskutera utbildningen med studenter med annan bakgrund, exempelvis olika ålder, arbetslivserfarenhet och olika hemorter.
- Studenterna bildar en mer gemensam plattform som grund för fortsatta studier.
- Många studenter får diskutera saker som de aldrig reflekterat över förut, än mindre diskuterat i grupp!

Seminariet fyller även flera andra syften, utöver studenternas diskussioner och reflektioner kring högre utbildning. Den är i sig även en gruppstärkande övning. Grupperna som etableras används sedan under resten av introduktionskursen, dels i en projektuppgift som ingår i kursen, dels som underlag för schemaläggning i delad klass för vissa moment.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Dialogduksseminariet, och introduktionskursen där den ingår, lägger en grund för de fortsatta diskussioner om högre utbildning som tar vid senare i den programintegrerande kursen [4].

REFERENSER

- [1] Schön, D. A. "The reflective practitioner: How professionals think in action" *Basic books* (1983)
- [2] N. Hatton and D. Smith, "Reflection in teacher education: Towards definition and implementation," *Teach. Teach. Educ.*, vol. 11, no. 1, pp. 33–49, 1995.
- [3] Blomqvist, U; Handberg, L; Naeve, A. "New Methods for focusing on Students' Learning Process and Reflection in Higher Education", IUT Improving University Teaching (2003)
- [4] B. Hedin, "Program integrating course: A tool for reflection and quality management," in *Proceedings of 2:a Utvecklingskonferensen för Sveriges ingenjörsutbildningar*, 2009.

¹ De som är intresserade av att få se hela dialogduken ombedes kontakta någon av artikelförfattarna.